Türk alfabesi

Vikipedi, özgür ansiklopedi

Başlığın diğer anlamları için Türk Alfabesi (kitap) sayfasına bakınız.

Türk alfabesi	
Aa Bb Cc Çç Dd Ee Ff Gg Ğğ Hh Iı İi Jj Kk Ll Mm Nn Oo Öö Pp Rr Ss Şş Tt Uu Üü Vv Yy Zz	
Tür	Ünlü harfli Alfabe
Diller	Türkçe
Yayımlanması	1 Kasım 1928
Dönem	1 Kasım 1928 - günümüz
Kardeş alfabeler	Türk Braille alfabesi Azeri alfabesi Özbek alfabesi Türkmen alfabesi Kırım Tatar alfabesi
ISO 15924	`ltr, Latin`
Yön	Soldan sağa
Unicode adı	Latin

Bu sayfa UFA fonetik Unicode semboller içerir. Doğru bir görüntüleme desteğiniz bulunmadığı takdirde, soru işaretleri, kutular veya diğer Unicode karakterleri görebilirsiniz. IPA sembolleri ile ilgili rehberi okumak için, bakınız Yardım:IPA.

Türk alfabesi, Türkçenin yazımında kullanılan Latin alfabesi temelli alfabedir. 1 Kasım 1928 tarihli ve 1353 sayılı yasayla tespit ve kabul edilmiştir.[1]

Tarihi

Türk alfabesi, Latin harfleri temel alınarak, 1 Kasım 1928 tarihli ve 1353 sayılı yasayla tespit ve kabul edildi.[1] Bu kanuna göre, Türk alfabesinde 29 harf bulunur. 8 ünlü, 21 ünsüz harf vardır. Alfabeyi oluşturan büyük ve küçük harfler, sırasıyla aşağıdaki biçimde yazılır. Ayrıca ünlü "a, u, ı" harflerinin üzerinde yabancı kökenli sözlerde, ince okunuşu ve (bazı durumlarda) uzunluğu göstermek için im (^) kullanılmaktadır. "E" ve "O" harflerinde bu im kullanılmaz. (*Bakınız: Düzeltme işareti kısmı*)

Erken reform teklifleri ve alternatif senaryolar

Bilinen en eski Türk alfabesi, eski Türk alfabesi olarak da bilinen Orhun alfabesidir ve tarihi 7. yüzyıla kadar uzanmaktadır. Türk dilleri tarih boyunca Uygur, Kiril, Arap, Yunan, Latin ve diğer bazı Asya yazı sistemleri de dahil olmak üzere pek çok alfabe kullanmışlardır.

Türkçe, 1000 yılı aşkın bir süre Arap alfabesinin Türkçe formu kullanılarak yazılmıştır. Arapça ve Farsça kelimeler içeren Osmanlı Türkçesi için en uygun alfabedir. Ancak, kelime dağarcığının Türkçe kısmı için uygun değildi. Arapça ünsüzler bakımından zengin, ünlüler bakımından ise zayıfken, Türkçe tam tersidir. Dolayısıyla Arap alfabesi, Türk sesbirimlerini temsil etmekte yetersiz kalmıştır. 19. yüzyılda telgraf ve matbaanın tanıtılması ile Arap alfabesi kullanılan Osmanlı Türkçesinde çeşitli zorluklar ortaya çıkardı.[2] Ayrıca, Osmanlı döneminde okuryazarlığın zayıf kalmasının nedeni Arap alfabesinin zor ve yetersiz olmasından kaynaklanmaktadır şeklinde eleştiriler bulunmaktadır.[3]

Atatürk, yeni Türk alfabesini Kayseri halkına tanıtıyor. 20 Eylül 1928

Kıpçaklar tarafından yazılmış Codex Cumanicus da Latin alfabesi ile yazılmıştır.

Bazı Türk reformcular, Atatürk'ün reformlarından daha önce Latin alfabesine geçilmesi konusunda çeşitli çalışmalar yaptılar. 1862'de, devlet adamı Mehmed Tahir Münif Paşa alfabe reformunu savundu. 20. yüzyılın başında, Hüseyin Cahit Yalçın, Abdullah Cevdet ve Celal Nuri İleri de dahil olmak üzere Jön Türk Devrimi ile ilişkili birçok yazar tarafından benzer önerilerde bulunuldu.[2] Enver Paşa ise Osmanlıca harflerin ıslah edilmiş halini ordu içinde denemişti.[4] Konu, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk Ekonomik Kongresi sırasında 1923 yılında tekrar gündeme geldi ve birkaç yıl sürecek olan bir kamuoyu tartışmasına yol açtı. Arap alfabesinin kaldırılmasına muhafazakâr ve dini kesimler şiddetle karşıydı. Bu değişikliğin Türkiye'yi, İslam dünyasından ayıracağı ileri sürüldü. Diğerleri ise pratik gerekçelerle bu değişikliğe karşı çıktılar; o zaman Latin alfabesinin Türk fonemleri için kullanılabilecek uygun bir uyarlaması bulunmuyordu.[5] Ancak 1926'da Sovyetler Birliği'ne bağlı olan Türk cumhuriyetleri Latin alfabesini benimseyerek Türkiye'deki reformculara büyük bir destek verdi.[2]

Türkçe konuşan Ermeniler, Mesrobian alfabesini yüzyıllarca Türkçe kutsal kitaplar ve diğer kitapları yazmak için kullandılar ve modern Türk alfabesini icat eden dil takımında Agop Dilâçar gibi birçok Ermeni dilbilimci bulunuyordu.[6] Karamanlıca da benzer şekilde Yunan alfabesi ile yazılmıştır.

Modern Türk alfabesinin tanıtımı

Günümüzdeki 29 harfli Türk alfabesi, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk tarafından tanıtılmıştır. Ayrıca Atatürk devrimlerinin önemli bir adımıdır. Planlarını Temmuz 1928'de açıkladı ve aşağıdaki üyelerden oluşan bir Dil Komisyonu (Dil Encümeni) kurdu:

Modern Türk Alfabesi Rehberi, Cumhuriyet Müzesi, Ankara

- Ragıp Hulusi Özden
- İbrahim Grantay
- Ahmet Cevat Emre
- Mehmet Emin Erişirgil
- İhsan Sungu
- Hüseyin Avni Başman
- Falih Rıfkı Atay
- Ruşen Eşref Ünaydın
- Yakup Kadri Karaosmanoğlu

Komisyon, Latin alfabesini Türk dilinin fonetik gereksinimlerini karşılayacak şekilde uyarlamaktan sorumluydu. Ortaya çıkan Latin alfabesi, eski Osmanlı alfabesini yeni bir forma dönüştürmek yerine, konuşulan Türkçenin gerçek seslerini yansıtacak şekilde tasarlanmıştır.

Harf Devrimi sırasında Atatürk köy hocaları ile yeni Türk alfabesi üzerine görüşme yapıyor (1928)

Mustafa Kemal Atatürk bizzat komisyonla ilgilendi ve değişiklikleri tanıtmak için bir "alfabe seferberliği" ilan etti. Yeni yazı sistemini açıklayan ve yeni alfabenin hızlı bir şekilde benimsenmesini teşvik etmek amacıyla tüm ülkeyi gezdi. Dil Komisyonu beş yıllık bir geçiş dönemi önerdi; Atatürk bunu çok uzun gördü ve üç aya indirdi. Ardından 1 Kasım 1928 tarihli ve 1353 sayılı kanunla birlikte yeni alfabe kanunlaştı.[1] 1 Aralık 1928'den itibaren gazete, dergi, filmlerde alt yazı, reklam ve işaretler yeni alfabenin harfleri ile yazılmak zorundaydı. 1 Ocak 1929'dan itibaren, yeni alfabenin kullanımı tüm kamu iletişiminde olduğu kadar bankaların ve siyasi veya sosyal kuruluşların iç iletişiminde de zorunluydu. Kitapların da 1 Ocak 1929'dan itibaren yeni alfabe ile basılması gerekiyordu. Halkın ise 1 Haziran 1929'a kadar kurumlarla olan işlemlerinde eski alfabeyi kullanmalarına izin verildi.[7]

O zamanlar Fransız kontrolü altında olan ve daha sonra Türkiye'ye katılacak olan Hatay Devleti de, yerel Türkçe gazetelerin Latin alfabesi ile yayınlanmasını 1934'te kabul etti.[8]

Reformlar ayrıca, 1934 yılında çıkarılan ve özel yayıncılık sektörünü teşvik eden ve güçlendiren Telif Hakları Yasası ile desteklenmiştir. 1939 yılında, 186 milletvekilinin katılımıyla, telif hakkı, basım, okuryazarlık oranının iyileştirilmesine ilişkin ilerleme ve bilimsel yayınlar gibi konuları tartışmak üzere Ankara'da Birinci Türk Yayınları Kongresi düzenlendi.

Politik ve kültürel yönleri

Reformcuların belirttiği gibi, eski Arap alfabesini öğrenmek yeni Latin alfabesinden çok daha zordu.[9] Ancak 1932'de Türk Dil Kurumu'nun kurulması, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülen kampanyalar, ülke çapında Halk eğitim merkezlerinin açılması ve Atatürk'ün okuma yazma kampanyalarına kişisel katılımı gibi pek çok başka etken de bu sürece katkıda bulundu.[10]

Alfabe

Büyük harfler																												
A	B	C	Ç	D	E	F	G	Ğ	H	I	İ	J	K	L	M	N	O	Ö	P	R	S	Ş	T	U	Ü	V	Y	Z
Küçük harfler																												
a	b	c	ç	d	e	f	g	ğ	h	ı	i	j	k	l	m	n	o	ö	p	r	s	ş	t	u	ü	v	y	z

Türk alfabesinde 29 adet harf bulunmaktadır. Bunlardan sekizi sesli (A, E, I, İ, O, Ö, U, Ü) geri kalanı ise sessizdir.

Sıra	Harf		IPA	Harfin Adı	Harfin Kodu	Sıra	Harf		IPA	Harfin Adı	Harfin Kodu
1	A	a	/a/	a	Adana	16	M	m	/m/	me	Muş
2	B	b	/b/	be	Bolu	17	N	n	/n/, [ŋ]	ne	Niğde
3	C	c	/d͡ʒ/	ce	Ceyhan	18	O	o	/o/	o	Ordu
4	Ç	ç	/t͡ʃ/	çe	Çanakkale	19	Ö	ö	/œ/	ö	Ödemiş
5	D	d	/d/	de	Denizli	20	P	p	/p/	pe	Polatlı
6	E	e	/e/, [æ]	e	Edirne	21	R	r	/ɾ/, [ɾ̥]	re	Rize
7	F	f	/f/	fe	Fatsa	22	S	s	/s/	se	Sinop
8	G	g	/ɡ/, (/ɟ/)]	ge	Giresun	23	Ş	ş	/ʃ/	şe	Şırnak
9	Ğ	ğ	/ɰ/	yumuşak ge	yumuşak ge	24	T	t	/t/	te	Tokat
10	H	h	/h/	he	Hatay	25	U	u	/u/	u	Uşak
11	I	ı	/ɯ/	ı	Isparta	26	Ü	ü	/y/	ü	Ünye
12	İ	i	/i/	i	İzmir	27	V	v	/v/, [ʋ]	ve	Van
13	J	j	/ʒ/	je	jandarma	28	Y	y	/j/	ye	Yozgat
14	K	k	/k/, (/c/)]	ke	Kars	29	Z	z	/z/	ze	Zonguldak
15	L	l	/l/, (/ɫ/)]	le	Lüleburgaz						

Vurgu, genellikle son hecededir: gelmek (ɡæɫˈmec) gibi. Bu, emirlerde ilk hecede olup ve özel isimlerde farklı olabilir.

- Türk Kodlama Sistemi, ilgili kurum ve kuruluşlarla bilim adamlarının görüşleri alınarak TDK İmla Kılavuzu Çalışma Grubu tarafından 8 Ocak 2004 günü belirlenmiş ve TSE tarafından Nisan 2005/TS 13148 numaralı belge ile ölçünlü (standart) hâle getirilmiştir.[11]

Düzeltme işareti (^)

Düzeltme işareti, ünlü "a, u, i" harflerinin üzerinde yabancı kökenli sözlerde, ince okunuşu ve (bazı durumlarda) uzunluğu göstermek için (şapka) (^) biçimiyle kullanılmaktadır. İ harfi şapkayla beraber kullanıldığında üst kısmında bulunan nokta gösterilmez (nispet i'si). "E" ve "O" harflerinde bu im kullanılmaz. Türkiye Türkçesinde bazı kaynaklarda yanlış olarak belirtildiği gibi, (^) işareti **kaldırılmamıştır**.[12]

Eş yazılılık

Yazılışları bir, anlamları ve okunuşları ayrı olan kelimeleri ayırt etmek için, okunuşları uzun olan ünlülerin üzerine konur: *adem* (yokluk), *âdem* (insan); *adet* (sayı), *âdet* (gelenek, alışkanlık); *alem* (bayrak), *âlem* (dünya, evren); *alim* (her şeyi bilen), *âlim* (bilgin); *aşık* (eklem kemiği), *âşık* (vurgun, tutkun); *hakim* (hikmet sahibi), *hâkim* (yargıç); *hal* (pazar yeri), *hâl* (durum, vaziyet); *hala* (babanın kız kardeşi), *hâlâ* (henüz); *şura* (şu yer), *şûra* (danışma kurulu).

Katil (< katl = öldürme) ve *kadir* (< kadr = değer) kelimeleriyle karışma olasılığı olduğu hâlde *katil* (ka:til = öldüren) ve *kadir* (< ka:dir = güçlü) kelimelerinin düzeltme işareti konmadan yazılması yaygınlaşmıştır.[13]

Bu imin kullanım sebebi temelde farklı anlamı belirten ve kökeni farklı olan sözlerdeki eş yazılılığı önlemektir: **Kar** "*Havada beyaz ve hafif billurlar biçiminde donarak yağan su buharı*"/**Kâr** "*Alışveriş işlerinin sağladığı para kazancı*"[14]; **Hal** "*Sebze, meyve, bakliyat vb.nin satıldığı yer.*"/**Hâl** "*a. (ha:li) 1. Bir şeyin içinde bulunduğu şartların veya taşıdığı niteliklerin bütünü, durum, vaziyet: "Herkes hâline göre bir hediye verdi." -H. R. Gürpınar. 2. Davranış, tutum, tavır: "Bambaşka bir hâliniz vardır sizin. Merhametli bir insan olduğunuz bellidir." -O. Rifat. 3. Şimdiki zaman, içinde yaşanılan zaman: "Bugün yazılan her kitap hâlden istikbale bir habercidir. Hâl dediğimiz şey yarından sonra mazi olacaktır." -Y. K. Beyatlı. 4. Güç, kuvvet, takat: Şimdi gezmeye çıkacak hâlim yok. 5. mec. Kötü durum, sıkıntı, dert: Zavallının başına ne hâller geldi. 6. db. Durum.*"[15] gibi...

İnceltme

Arapça ve Farsçadan Türkçeye geçmiş olan birtakım kelime ve ekler ile özel adlarda bulunan ince "g, k" ünsüzlerinden sonra gelen "a" ve "u" ünlüleri üzerine konur: *dergâh, gâvur, ordugâh, tezgâh, yadigâr, Nigâr; dükkân, hikâye, kâfir, kâğıt, Hakkâri, Kâzım, mahkûm, mekân, mezkûr, sükûn, sükût.* Kişi ve yer adlarında "ince l" ünsüzünden sonra gelen "a" ve "u" ünlüleri de düzeltme işareti ile yazılır: *Hâlûk, Lâle, Nâlan; Balâ, Elâzığ, İslâhiye, Lâdik, Lâpseki.*[13]

Türk alfabesinde k, g ve l harflerinin her biri, biri ince diğeri kalın iki farklı sese sahiptir. Bizim kalın ve ince diye adlandırdığımız bu seslerden *k* harfininkiler Uluslararası Fonetik Alfabede sırasıyla /[k]/ ve /[c]/, *g* harfininkiler /[g]/ ve /[ɟ]/ ve *l* harfininkiler de /[l]/ ve /[ɫ]/ şeklinde yazılır. Eskiden kullanılan Arap alfabesi esaslı Osmanlı Türkçesi alfabesinde bu seslerden ince ve kalın olanlar ayrı ayrı harflerle gösterilmekteydi. Örneğin kalın olan /[k]/ sesi ق harfiyle ve ince olan /[c]/ sesi de ك harfiyle gösteriliyordu. Bu durum Arapça kelimelerin okunması gerektiği gibi yazılmasına olanak sağlasa da Türkçe kökenli kelimelerin yazımı için gereksiz bir ayrımdı. Çünkü Türkçe kökenli sözcüklerde bu harfler kalın ünlülerden önce kalın olan sesle, ince ünlülerden önce de ince olan sesle okunduğundan tek harfle gösterilmeleri Türkçe söyleyiş kuralları açısından sorun çıkarmamaktadır. Ancak bazı yabancı kökenli kelimelerde bu kurala uymayarak bu ünsüzlerin kalın ünlülerden önce ince okunduğu (kâğıt, kâr) veya ince ünlülerden önce kalın okunduğu (mevki, tatbik) görülmektedir. Türk alfabesi belirlenirken Dil Encümeni'nin beklentisi bu kelimelerin söylenişlerinin zamanla Türkçenin söyleniş kurallarına uyacak şekilde değişmesi yönündeydi. Ancak elbette bu uzun vadede gerçekleşebilecek bir durum olduğundan Dil Encümeni bu kelimelerin doğru okunabilmesi için gerekli görüldüğünde düzeltme işaretinin kullanımını önermiştir. Günümüzde kalın ünlülerden önce ince okunan k, g ve l ünsüzlerinin hala korunduğunu ancak ince ünlülerden önce kalın okunan bu ünsüzlerin söylenişlerinin Türkçe kurallarına uyarak inceleştiği gözlenmektedir (örneğin mevki ve tatbik kelimeleri günümüzde ince k harfiyle okunmaktadır).

Nispet-iyelik karışıklığı

Nispet i'sinin belirtme durumu ve iyelik ekiyle karışmasını önlemek için kullanılır. Böylece (Türk) askeri ve askerî (okul), (İslam) dini ve dinî (bilgiler), (fizik) ilmi ve ilmî (tartışmalar), (Atatürk'ün) resmi ve resmî (kuruluşlar) gibi anlamları farklı kelimelerin karıştırılması da önlenmiş olur. Nispet i'si alan kelimelere Türkçe ekler getirildiğinde düzeltme işareti olduğu gibi kalır: *millîleştirmek, millîlik, resmîleştirmek, resmîlik*.[13]

Ê (şapkalı E) ve Ô (şapkalı O) harfleri

Türkçede resmî olarak kullanılmayan harflerdir.

- **Ê**: Uzatılarak okunan ince bir e sesidir. Kürtçe ve Zazaca kelimeler de yine yoğun olarak rastlanır. Türkçede sadece birkaç kelimede mevcut olduğu için kullanımı öngörülmemiştir. Ancak yine de Türkçedeki bir iki kelimenin okunuşu ile bir fikir edinmemiz mümkündür. Örneğin: *Mêmur, Poêtika, Nêyzen, Têlif...*
- **Ô**: Uzatılarak okunan ince bir o sesidir. Normal O sesinden farklıdır. Türkçede sadece birkaç kelimede mevcut olduğu için kullanımı öngörülmemiştir. Örneğin: *Bôlero, Lôkman, Âlô, Rôl, Gôl...*
- İnceltme işareti, sesli harfleri inceltiği gibi aslında kalın sessiz harfleri de gizli olarak inceltir. Özellikle L harflerinde bu durum çok belirgindir. Örneğin: *Ļânet, Ļâℓe, Hâℓ́â, Hâℓ́ ...* İnceltme İmi ile yazılan bazı sözcüklerin okunuşunda aslında K harfinin de incelmesi söz konusudur. Örneğin: *Ķar ve Kâr.*

Harflerin kullanım sıklığı

Ana madde: Türk alfabesindeki harflerin kullanım sıklıkları

Alfabe Sırası	Harf	Frekans (%)[16]	Frekans Sırası
1	A	11,92	1
2	B	2,844	15
3	C	0,963	24
4	Ç	1,156	22
5	D	4,706	8
6	E	8,912	2
7	F	0,461	28
8	G	1,253	20
9	Ğ	1,125	23
10	H	1,212	21
11	İ	8,6	3
12	I	5,114	7
13	J	0,034	29
14	K	4,683	9
15	L	5,922	6
16	M	3,752	10
17	N	7,487	4
18	O	2,476	16
19	Ö	0,777	27
20	P	0,886	26
21	R	6,722	5
22	S	3,014	14
23	Ş	1,78	18
24	T	3,314	12
25	U	3,235	13
26	Ü	1,854	17
27	V	0,959	25
28	Y	3,336	11
29	Z	1,5	19

Harflerin sınıflandırılması

a, **e**, **ı**, **i**, **o**, **ö**, **u** ve **ü** harfleri **ünlü harfler**, diğer Türk harfleri ise **ünsüz harfler** olarak adlandırılır.

Yanlış kullanım

Dil bilgisi eğitiminde *ünlü harfler* için “sesli harfler” tabiri de kullanıma sahip olmakla beraber bu kullanım yanlıştır. Bu kullanım sadece Türkiye Türkçesi için değil, bütün diller için yanlışlık belirten bir kullanımdır. Çünkü dillerde bulunan ve harf karşılığı olan (veya olmayan) en küçük dil bilgisi birliği sestir. Yani “u” da bir sestir, “g” de bir sestir. Oysa “u” sesi ünlü; “g” sesi ünsüzdür. *En küçük gramer birliklerinden en büyük birlik olan cümleye kadar dili meydana getiren bütün şekillerin bünyesinde ses adını verdiğimiz en küçük ve en basit dil unsurları bulunur. Sesten daha küçük bir gramer birliği yoktur. Ses parçalanamayan en küçük gramer birliğidir. O hâlde ses dilin en küçük parçasıdır. a, d, l, y gibi.*[17] Ses, bir kelimenin en küçük dil ögesidir.[18]

Ünlü harflerin sınıflandırılması

Ünlü harfler, çıkış yeri ve dilin durumuna, dudakların durumuna, ağzın açıklığına göre şu şekilde sınıflandırılır:

- Çıkış yeri ve dilin durumuna göre

1. Kalın ünlüler: *a, ı, o, u*
2. İnce ünlüler: *e, i, ö, ü*

- Dudakların durumuna göre

1. Düz ünlüler: *a, e, ı, i*
2. Yuvarlak ünlüler: *o, ö, u, ü*

- Ağzın açıklığına göre

1. Geniş ünlüler: *a, e, o, ö*
2. Dar ünlüler: *ı, i, u, ü*

ünlülerin nitelikleri aşağıdaki çizelgede toplu olarak gösterilmiştir:

ünlü harfler	düz		yuvarlak	
	geniş	dar	geniş	dar
kalın	a	ı	o	u
ince	e	i	ö	ü

Bu konuyla ilgili olarak, ayrıca bakınız: büyük ünlü uyumu, küçük ünlü uyumu.

Ünsüz harflerin sınıflandırılması

B, c, ç, d, f, g, ğ, h, j, k, l, m, n, p, r, s, ş, t, v, y, z harfleri ünsüz harflerdir.

Ünsüz harfler seda bakımından, teşekkül noktası bakımından ve temas derecesi bakımından sınıflandırılırlar.

Seda bakımından:[19]

- Sedalı ünsüzler: b, c, d, g, ğ, j, l, m, n, r, v, y, z.
- Sedasız ünsüzler: ç, f, h, k, p, s, ş, t.

Teşekkül noktası bakımından:[19]

- Dudak ünsüzleri: b, p, m.
- Diş-dudak ünsüzleri: f, v.
- Diş ünsüzleri: d, t, n, s, z.
- Damak-diş ünsüzleri: c, ç, j, ş.
- Ön damak ünsüzleri: g, k, l, r, y.
- Arka damak ünsüzü: ğ
- Gırtlak ünsüzü: h

Temas derecesi bakımından:[19]

- Temas derecesi tam olanlar: b, c, ç, d, g, k, p, t.
- Teşekkülünde hava için dar bir geçit bulunan ünsüzler: f, ğ, h, j, s, ş, v, z.
- Teşekkülünde hava için geniş bir geçit bulunan ünsüzler: l, m, n, r, y.

Bu konuyla ilgili olarak, ayrıca bakınız: sert ünsüzlerin yumuşaması

Latin kaynaklı diğer alfabelerle farklar

Türk alfabesi, Latin harflerini kullanmasına rağmen, bu harfleri kullanan diğer batı dillerinin alfabelerindeki birtakım harfleri içermemekte, bunun yanı sıra bu alfabelerde kullanılmayan başka harfler içermektedir. Bunlar: Ş/ş, ğ, ı, İ

Türk alfabesinde bulunmayan harfler

Q/q, **W/w** ve **X/x** harfleri pek çok batı dilinde vardır. Azerice gibi Latin harflerine geçilen Türk şivesinde **Q/q** (*Kalın k; g için*) ve **X/x** (*Hırıltılı h için*) kullanılmasına rağmen mevcut Türkiye Türkçesi alfabesinde yer almamaktadır. Örneğin Azerice ve Tatarcada bu harflere karşılık gelen sesler sırasıyla **g**, **v**, **h** ile ifade edilir. Buna karşın batı dillerinde **X** *(iks)* harfi *taxi*, *fix* gibi sözlerin

yazımında kullanılır ve Türkiye Türkçesindeki imlası *taksi* ve *fiks* olur. Sözcüğün yapısına göre *iks* ya da *ksi* olarak da söylenir.

Bu harflere Türk Cumhuriyetleri Alfabeleri içerisinde sıklıkla rastlanır.

- **W**: *Tatarcada ve Türkmencede kullanılır.* Açık bir V harfidir. Klasik V sesinden kesinlikle farklıdır. V harfinde dudaklar birbirine değerken, bu seste (W harfinde) tıpkı U sesinde olduğu gibi dudakların birbirine değmesi söz konusu değildir. Arapçadaki Vav (و) ve batı dillerindeki w sesi başlıca örneklerdir. Örneğin: *Dawul (Davul), Hawlu (Havlu),Yawaş (Yavaş)*. W harfi *çift ve* olarak okunur. Batı dillerinde, daha doğrusu Hint-Avrupa dillerinin çoğunda vardır. Çift dudak v'si de denir. Bu ses Türkçenin bazı şive ve lehçelerinde de bu ses eskiden beri kullanılagelmiştir. Eskiden Arap kaynaklı Türk alfabesi metinlerinde, mesela Kıpçak Türkçesi metinlerinde bu ses "üç noktalı vav veya fe" **(ۋ)** harfiyle belirtilmiştir.
- **Q**: *Tatarcada ve Azericede kullanılır.* Anadolu Türkçesindeki gırtlağa yakın olarak çıkarılan kalın K harfini gösterir. Örneğin: *Qonşu (Komşu)*... Bazı Türkî dillerde ise yine kalın K sesine yakın olarak gırtlaktan çıkarılan kalın bir G sesini karşılar. İç Anadolu ve Doğu Anadolu ağızlarında yaygın olarak kullanılır. Azericenin resmî harflerinden birisidir. Arapçadaki Kaf (ق) harfini karşılar. Örneğin: *Qadın (Kadın)* sözcüğünün okunuşu "Gadın" şeklindedir. Baştaki G sesi gırtlaktan ve kalın bir tonla söylenir. (Kimi lehçelerde ise ve bu sese oldukça yakın olan kalın gırtlaksı bir K sesi olarak okunur ve söylenir.) Başkurtçadaki *Ҡалын* (Kalın) sözcüğünün çevirisi *Qalın* olarak yapılır ve okunuşu (Kalın/Galın) biçimindedir. Baştaki K sesi gırtlaktan ve kalın bir tonla söylenir.
- **X**: *Tatarcada ve Azericede kullanılır.* Boğazdan gelen gırtlaksı, hafif boğumlu bir H sesidir. Türkçedeki *Xalı (Halı), Xala (Hala), Xoroz (Horoz)* sözcüklerinin bu harfle yazılması doğru ses değerlerine örnek teşkil eder. Bazı dillerde normal H sesinden biraz daha sert ve hırıltılıdır. H sesi hiçbir engele takılmadan çıkarken, bu ses boğazın üst kısmında titreşir. Arapçadaki Hı (خ) harfidir. Azericenin resmî harflerinden birisidir. İç ve Doğu Anadolu ağızlarında sıklıkla rastlanır. Örneğin: *Baxmax* (Bakmak) fiilinin okunuşu *Baḥmaḥ* şeklindedir ancak kelimenin içindeki h harfleri gırtlaktan ve hırıltılı olarak çıkartılır. *Çaxmax (Çaḥmaḥ; Çakmak), Yanmax (Yanmaḥ; Yanmak)…* Bu sesin Türkçedeki kullanımında çoğu zaman birbirlerine çok yakın kaynaklardan çıkan Arapçadaki Ha (ح) harfi ile olan farkı ortadan kalkmıştır (**Ḩ, Ḫ**). Azeri alfabesinde **X/x** (hı) "*yox*"[20][21] "*burax-*"[21][22] gibi isim ve fiillerde kullanılır. Bu sözler Türkiye Türkçesinde *yok* ve *bırak-* şekillerindedir. Türkiye Türkçesi yazı dilinin kaynaklandığı İstanbul ağzında hırıltılı h sesi yoktur. K'dan gelişen bu ses Türkiye Türkçesinde k'lı şekilleriyle aynen korunmuştur: Yok, çok, bırak-… Ancak Türkiye Türkçesi ağızlarında hırıltılı h sesi vardır.
- **Ä** veya **Ə**: *Azericede, Tatarcada, Gagavuzcada ve Türkmencede kullanılır.* Kısa, açık, gırtlaktan gelen ve sert bir E harfidir. Normal E harfine göre daha kısa ve serttir. Ayrıca A ve E arası bir ses olarak öngörülür (**Æ**). Ses ve harf karşılığı olarak Arapçada ve Almancada da bulunur. Türkçede normal e sesinden tam olarak ayırt edilebilmesi günümüzde çok zordur. Azericede yoğun olarak kullanılır. İnce bir harf olduğu halde kalın uyumludur. Bu harfi içeren sözcüklerin aslında Büyük Ünlü Uyumuna uymadığı hâlde kulağı tırmalamıyor olması bu nedenledir. Örneğin: *İncä/İncə*. Türkçede Selçuk ismi diğer Türk dillerinde "Sälçuk / Səlcuk" olarak, Akçe sözcüğü ise "Akçä / Akçə" olarak yazılır. Türkçede her ikisi de "Ben" olarak yazılan *Bän* (Azerice: *Mən*, 1. Tekil Şahıs Zamiri) ve Ben (Azerice: *Ben*, Deri Kabartısı) sözcükleri birbirinden farklı anlamlar içerir ve ses değerleri de farklıdır. **Ə** harfi kimi latin alfabelerinde, özellikle el yazılarında **Əə** biçiminde de kullanılır.

Genizsel N harfi

Bu "ŋ" harfi Türkiye Türkçesi alfabesinde bulunmaz. Dilin arka tarafının yumuşak damağa teması ile ve genizden söylenen bu ses *genizsel n, genizcil n, nazal n, nazal g* şekillerinde adlandırılan ses olup "ŋ" sesi verir. Eskiden beri bütün Türkçede bulunan bu ses de İstanbul Türkçesinde atılmış ve yerini n'ye bırakmıştır. Ağızlarda ise bugün de yaşamaktadır.[23] Bu sesi gösteren **Ň** veya **Ñ** harfleri *Tatarcada ve Türkmencede kullanılır.* Genizden çıkarılan N ve G karışımı bir sestir. Bazen de NĞ/NY olarak öngörülür (**Ņ**). Pek çok ağızda N veya Ğ sesine dönüşmüştür. Osmanlı Türkçesindeki üç noktalı Kaf-ı Nûni (ݣ) harfinin karşılığıdır. Örneğin: İç Anadolu'da, özellikle Sivas yöresinde *Saňa*, *Baňa*, *Deňiz* sözcükleri. Pek çok kaynakta Tengri veya Tengiz olarak yazılan sözcükler aslında *Teñri* ve *Teñiz* şeklinde okunur.

Benzer biçimde İspanyol alfabesinde yer alan **Ñ/ñ** (Bu ses İtalyanca ve Fransızcada **gn**, Portekizcede **nh** harf bileşimleri ile elde edilir) harfine karşılık gelen ses **ny** ile ifade edilir. Örneğin, İspanyolcada İspanya anlamına gelen *España* sözcüğü Türkçe harflerle *Espanya* olarak yazılır.

İnce L harfi

Bu harfin yer aldığı kelimelerin tamamındaki L harfleri dilin ucunun damağa doğru çekilmesiyle çıkarılan ve normal L sesine göre biraz daha ince olan bir sesi gösterir: *L̂âl̂ , Rôl̂* ... Örneğin bu ses Kiril Latinizasyonunda **Ļ** harfi ile gösterilir (Küçük harf: **ļ** veya **l̂**). Türkçede *a*, *ı*, *o* ve *u* kalın ünlülerinden önce kalın l sesi olan /[l]/ ve *e*, *i*, *ö*, *ü* ince ünlülerinden önce de ince l sesi olan /[ɫ]/ sesi gelmektedir. Dolayısıyla Türkçe kökenli kelimelerin söyleniş kurallarına göre hazırlanan Türk alfabesinde bu iki sesin aynı harfle temsil edilmesi olanaklıdır. Ancak Türkçeye Arapça, Farsça veya Fransızca gibi dillerden geçen kelimelerde bu kurala uymayarak kalın ünlülerden önce ince olarak okunan l sesi bulunabilmektedir (lale, latin veya hal kelimelerinde olduğu gibi). Bu kelimelerin okunuşundaki farklılık da l harfinden sonra veya l harfi kelimenin sonundaysa önce gelen ünlünün üzerine düzeltme işareti koyularak çözülmüştür. Ancak günümüzde bu kelimeler genelde düzeltme işareti kullanılmadan yazılmakta ve okunurken düzeltme

işareti varmış gibi okunmaktadır. Diğer bazı dillerde bu iki l sesi için iki farklı harf kullanılmıştır. Üzerinde işaret bulunan ڵ veya noktalı ڵ harfi Arap kaynaklı Boşnak alfabesinde ve Sorani-Kürt alfabesinde ince L sesini göstermek için kullanılır. Ayrıca Ļ (Küçük harf: ļ veya ℓ̦) şeklindeki bir harf Leton alfabesinde Љ sesini karşılamak için üretilmiştir.

Batı dillerinde bulunmayan Türk harfleri

Türkçedeki **Ç/ç**, **Ü/ü** ve **Ö/ö** harfleri İngiliz alfabesinde bulunmamaları nedeniyle ASCII standardına dâhil değildir. Ancak bu harfler diğer batı dillerinde yaygın olarak kullanılmakta ve ISO-8859-1 (Latin-1) standardının içinde yer almaktadır. Küçük **ı**, büyük **İ**, **Ğ/ğ**, **Ş/ş** harfleri ise ISO-8859-9 (Latin-5) standardının içinde yer almaktadır.

Bazı Türkçe harflerin evrensel kod (*Unicode*) değerlerinin listesi (10 tabanında)

Harf	Kod noktası #	Harf	Kod noktası #
ç	231	Ç	199
ğ	287	Ğ	286
ı	305	İ	304
ö	246	Ö	214
ş	351	Ş	350
ü	252	Ü	220
â	226	Â	194
î	238	Î	206
û	251	Û	219

Türkçede noktalı i harfi büyük harfle yazılıyorken de noktası koyulur: İ. Benzer biçimde noktasız büyük I harfi, küçük harfle yazılıyorken noktası koyulmaz: ı. Ancak yabancı dildeki sözcükler büyük harfle yazılıyorken I harfi noktasız yazılır. Türkiye Türkçesinin dışında Azerice ve Tatarcada da ı ve i harflerinin kullanımı, Türkiye Türkçesindeki gibidir.

Ş/ş harfinin sesi, İtalyancada **sc**(i), Fransızcada **ch**, İngilizcede **sh**, Almancada **sch** ve Galiçyacada **x** harfleriyle elde edilir. Bu harf kimi zaman Rumencedeki **Ș/ș** (virgüllü s) harfinin yerine kullanılmasına rağmen farklı bir harftir. Türkiye Türkçesinin dışında Türk şive ve lehçelerinde (Azerice, Tatarca, Türkmence vb.) ve Kürtçe, Zazaca, Lazca dillerinde kullanılmaktadır. Balkanlar'da kullanılan Boşnakça, Sırpça, Hırvatça, Slovence dillerinde de "ş" sesi vardır ancak ilgili dillerin Latin kaynaklı alfabelerinde bu ses için kullanılan harf "š"dir.

Ğ/ğ (yumuşak ge) harfi Türkçede g sesinden kaynaklanmıştır. Eskiden g'li olan bazı sözler Türkçenin uzun tarihi sonucunda bazı Türk şive ve lehçelerinde "ğ"li olmuşlardır: aga > ağa, bag > bağ, yogurt > yoğurt; yag- > yağ-, bagır- > bağır-… Ğ harfi ile de bugün iki ünsüz işaret edilmektedir. Bunlardan biri bağ, doğum, yığın, ağlamak gibi kelimelerde bulunan arka damak ünsüzü ğ, diğeri de geldiği, görmeğe, direğin gibi kelimelerde bulunan ve g ile k'nin iki vokal arasında yumuşamasından meydana gelip y sesi veren ğ harfi ile gösterilen ünsüzdür.[24]

ASCII standardında yer almayan Türkçe harfler ve evrensel kod değerleri yandaki çizelgede verilmiştir.

Yazılımlarda yerelleştirme

Yazılım geliştirmede, Türk alfabesi, özellikle içerdiği küçük ve büyük harf versiyonları nedeniyle özel mantık gerektirdiği bilinmektedir.[25] Buna Türk-I sorunu denir.[26]

Kaynakça

1. ^ *a b c* *Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun* (https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.1353.pdf) (PDF). Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. 1 Kasım 1928. s. 3. 1 Kasım 2020 tarihinde kaynağından arşivlendi (https://web.archive.org/web/20201101110404/https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.1353.pdf) (PDF). Erişim tarihi: 20 Mayıs 2020.
2. ^ *a b c* Erik-Jan Zürcher (2004). *Turkey: a modern history* (İngilizce). I.B.Tauris. s. 188. ISBN 978-1-85043-399-6.
3. ^ Ahmet Karadoğan (Kasım 2017). "Arap Harfleri ve Osmanlı Türkçesi" (http://tdk.gov.tr/wp-content/uploads/2017/11/2_Ahmet-KARADO%C4%9EAN-_-Arap-Harfleri-ve-Osmanl%C4%B1-T%C3%BCrk%C3%A7esi-1.pdf) (PDF). Türk Dil Kurumu. s. 7. 27 Şubat 2021 tarihinde kaynağından arşivlendi (https://web.archive.org/web/20210227093715/https://tdk.gov.tr/wp-content/uploads/2017/11/2_Ahmet-KARADO%C4%9EAN-_-Arap-Harfleri-ve-Osmanl%C4%B1-T%C3%BCrk%C3%A7esi-1.pdf) (PDF). Erişim tarihi: 20 Mayıs 2020.
4. ^ Seyfi Öngider (Ekim 2003). *Kuruluş ve Kurucu* (https://books.google.com.tr/books?id=TtpgDwAAQBAJ&pg=PT264&lpg=PT264&dq=h%C3%BCseyin+cahit+celal+nuri+alfabe&source=bl&ots=_wiHGrJA7t&sig=ACfU3U1IRDxyGp0nahk-U06J6jfPGsn1QQ&hl=tr&sa=X&ved=2ahUKEwj8y__cq8PpAhXpA2MBHXmNC3UQ6AEwAXoECAsQAQ#v=onepage&q=h%C3%BCseyin%20cahit%20celal%20nuri%20alfabe&f=false). Aykırı Yayıncılık. ISBN 978-975-6154-39-7. Erişim tarihi: 20 Mayıs 2020.
5. ^ Şehnaz Tahir Gürçağlar (2008). *The politics and poetics of translation in Turkey, 1923-1960* (https://archive.org/details/politicspoeticst00gral) (İngilizce). Rodopi. ss. 53 (https://archive.org/details/politicspoeticst00gral/page/n53)-54. ISBN 978-90-420-2329-1. Erişim tarihi: 21 Mayıs 2020.
6. ^ "Dilimizi dilim dilim... Agop Dilaçar" (https://www.turkiyegazetesi.com.tr/Genel/a485921.aspx). Türkiye Gazetesi. 3 Nisan 2011. 2 Temmuz 2016 tarihinde kaynağından arşivlendi (https://web.archive.org/web/20160702225617/htt

ps://www.turkiyegazetesi.com.tr/Genel/a485921.aspx). Erişim tarihi: 21 Mayıs 2020.
7. ^ Hale Yılmaz (2013). *Becoming Turkish: Nationalist Reforms and Cultural Negotiations in Early Republican Turkey 1923-1945*. Syracuse University Press. s. 145. ISBN 9780815633174.
8. ^ Michel Gilquin (2000). *D'Antioche au Hatay* (Fransızca). s. 70. ISBN 2-7384-9266-5.
9. ^ Binnaz Toprak (1981). *Islam and political development in Turkey* (İngilizce). s. 41. ISBN 978-90-04-06471-3.
10. ^ Zeynep Korkmaz (26 Eylül 1998). "Harf İnkılabı" (https://web.archive.org/web/20200523175105/https://web.archive.org/web/20060621144426/http://www.tdk.org.tr/zey02.html). 23 Mayıs 2020 tarihinde kaynağından (http://www.tdk.org.tr/zey02.html) arşivlendi. Erişim tarihi: 21 Mayıs 2020.
11. ^ "Arşivlenmiş kopya" (http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=174:Ses-Harf-ve-Alfabe&catid=50:yazm-kurallar&Itemid=132). 22 Ocak 2013 tarihinde kaynağından arşivlendi (https://web.archive.org/web/20130122195447/http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=174:Ses-Harf-ve-Alfabe&catid=50:yazm-kurallar&Itemid=132). Erişim tarihi: 3 Mart 2013.
12. ^ "TDK - Düzeltme işareti (^) kaldırıldı mı?" (https://web.archive.org/web/20191117232118/https://www.tdk.gov.tr/icerik/sikca-sorulan-sorular/duzeltme-isareti-kaldirildi-mi/#:~:text=D%C3%BCzeltme%20i%C5%9Fareti%20hi%C3%A7bir%20zaman%20kald%C4%B1r%C4%B1lmam%C4%B1%C5%9Ft%C4%B1r,nun%20ilgili%20b%C3%B6l%C3%BCm%C3%BCnde%20yer%20almaktad%C4%B1r.). 17 Kasım 2019 tarihinde kaynağından (https://www.tdk.gov.tr/icerik/sikca-sorulan-sorular/duzeltme-isareti-kaldirildi-mi/#:~:text=D%C3%BCzeltme%20i%C5%9Fareti%20hi%C3%A7bir%20zaman%20kald%C4%B1r%C4%B1lmam%C4%B1%C5%9Ft%C4%B1r,nun%20ilgili%20b%C3%B6l%C3%BCm%C3%BCnde%20yer%20almaktad%C4%B1r.) arşivlendi.
13. ^ *a b c* "Türk Dil Kurumu - Düzeltme İşareti" (https://web.archive.org/web/20101130055619/http://tdk.org.tr/TR/Genel/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFFAAF6AA849816B2EF4EC2F94D94121ECE). 30 Kasım 2010 tarihinde kaynağından (http://www.tdk.org.tr/TR/Genel/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFFAAF6AA849816B2EF4EC2F94D94121ECE) arşivlendi. Erişim tarihi: 6 Mart 2010.
14. ^ Türk Dil Kurumu - Büyük Türkçe Sözlük (http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=kar&ayn=tam) 2 Mart 2010 tarihinde Wayback Machine sitesinde arşivlendi (https://web.archive.org/web/20100302033653/http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=kar&ayn=tam). Kar / Kâr sözleri
15. ^ Türk Dil Kurumu - Büyük Türkçe Sözlük (http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=hal&ayn=tam) 13 Şubat 2010 tarihinde Wayback Machine sitesinde arşivlendi (https://web.archive.org/web/20100213030646/http://tdkterim.gov.tr/bts/?kategori=verilst&kelime=hal&ayn=tam). Hal / Hâl sözleri
16. ^ Sefik İlkin Serengil, Murat Akın. "Attacking Turkish Texts Encrypted by Homophonic Cipher (http://www.wseas.us/e-library/conferences/2011/Cambridge/NEHIPISIC/NEHIPISIC-20.pdf) 4 Mart 2016 tarihinde Wayback Machine sitesinde arşivlendi (https://web.archive.org/web/20160304041747/http://www.wseas.us/e-library/conferences/2011/Cambridge/NEHIPISIC/NEHIPISIC-20.pdf)." Proceedings of the 10th WSEAS International Conference on Electronics, Hardware, Wireless and Optical Communications, pp. 123–126, Cambridge, UK, February 20–22, 2011.
17. ^ Prof. Dr. Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım, İstanbul, 2002, s. 29
18. ^ Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Türkiye Türkçesi Grameri, Şekil Bilgisi, TDK Yayınları, Ankara, 2007, s. 6
19. ^ *a b c* Prof. Dr. Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım, İstanbul, 2002, s. 46-48
20. ^ “Yox” İsmi
21. ^ *a b* "Türk Lehçeleri Sözlüğü" (https://web.archive.org/web/20080517093328/http://www.tdk.org.tr/lehceler/Default.aspx). 17 Mayıs 2008 tarihinde kaynağından (http://www.tdk.org.tr/lehceler/Default.aspx) arşivlendi. Erişim tarihi: 6 Mart 2010.
22. ^ “Burax-” Fiili
23. ^ Prof. Dr. Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım, İstanbul, 2002, s. 44
24. ^ Prof. Dr. Muharrem Ergin, Türk Dil Bilgisi, Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım, İstanbul, 2002, s. 45
25. ^ Joe Winchester (7 Eylül 2004). "Turkish Java Needs Special Brewing" (https://web.archive.org/web/20200523175111/https://web.archive.org/web/20170726160048/http://java.sys-con.com/node/46241). 23 Mayıs 2020 tarihinde kaynağından (http://java.sys-con.com/node/46241) arşivlendi. Erişim tarihi: 21 Mayıs 2020.
26. ^ "Sorting and String Comparison" (https://web.archive.org/web/20200523175118/https://web.archive.org/web/20171117062453/https://docs.microsoft.com/en-us/globalization/locale/sorting-and-string-comparison). Microsoft. 24 Ocak 2017. 23 Mayıs 2020 tarihinde kaynağından (https://docs.microsoft.com/en-us/globalization/locale/sorting-and-string-comparison) arşivlendi. Erişim tarihi: 21 Mayıs 2020.

Ayrıca bakınız

- Türk Cumhuriyetleri Alfabeleri

Dış bağlantılar

- Türk Dil Kurumu Sözlüğü (https://sozluk.gov.tr/)29 Aralık 2018 tarihinde Wayback Machine sitesinde arşivlendi (https://web.archive.org/web/20181229073502/https://sozluk.gov.tr/).

- Altun, Mustafa (2004), "Alfabe Değişiminin Tarihsel Gelişimi Üzerine Bir Değerlendirme", Cumhuriyetin 81. Yılına Armağan, Sakarya Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi, Adapazarı, s.57-63 (http://dilbilimi.net/alfabedegisimi.pdf) 14 Eylül 2011 tarihinde Wayback Machine sitesinde arşivlendi (https://web.archive.org/web/20110914092933/http://www.dilbilimi.net/alfabedegisimi.pdf).
- TDK Yazım Kılavuzu (https://web.archive.org/web/20070405191838/http://www.tdk.gov.tr/TR/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFFAAF6AA849816B2EF9DAC10DE3DF29AC6)

G · T · D (https://tr.wikipedia.org/w/index.php?title=%C5%9Eablon:T%C3%BCrk%C3%A7e_dilbilgisi&action=edit)

Türkçe dilbilgisi

Fonetik	**Sesler**		ünlü • ünsüz
	Ses uyumları		büyük ünlü uyumu • küçük ünlü uyumu
	Ses olayları		hece kaynaşması • kaynaştırma ünsüzü • koruyucu ünsüz • pekiştirme • ses türemesi • ulama • ünlü düşmesi • ünsüz düşmesi • ünsüz benzeşmesi • ünsüz sertleşmesi • ünsüz yumuşaması • ünlü daralması • göçüşme • ünsüz değişmesi
Kök ve ekler	**Yapım ekleri**		isimden isim yapan ekler • isimden fiil yapan ekler • fiilden fiil yapan ekler • fiilden isim yapan ekler
	Çekim ekleri		haber (bildirme) kip ekleri • dilek kip ekleri • ek-fiiller • hâl (durum) ekleri • çoğul ekleri • eşitlik eki • vasıta eki • bildirme eki • ilgi ekleri • ilgi zamiri • iyelik ekleri • koşaç • olumsuzluk eki • şahıs ekleri • soru eki
Kelime bilgisi	**Kelime türleri**	**isim soylu**	isim (ad) • sıfat (ön ad) • zarf (belirteç) • zamir (adıl) • bağlaç • edat (ilgeç) • ünlem
		fiil soylu	fiil (eylem) • fiilimsi (eylemsi) [isim-fiil (mastar) • sıfat-fiil (ortaç) • zarf-fiil (ulaç)]
	Anlamına göre kelimeler		temel • yan • gerçek • mecaz • deyim • terim • eş anlamlı • eş sesli • karşıt anlamlı
	Yapısına göre kelimeler		basit • türemiş • birleşik
	tamlamalar		isim tamlaması • sıfat tamlaması• Tamlayanı düşmüş tamlamalar
Cümle bilgisi	**Cümlenin ögeleri**	**Ana ögeler**	özne • yüklem
		Yardımcı ögeler (tümleçler)	nesne (belirtili nesne • belirtisiz nesne) • dolaylı tümleç • zarf tümleci
	Anlamına göre cümleler		olumlu • olumsuz • soru • ünlem • emir • gereklilik • istek • dilek • şart
	Yapısına göre cümleler		basit • birleşik • bağlı • sıralı
	Ögelerinin dizilişine göre cümleler		kurallı (düz) • devrik • eksiltili • parantez
	Yüklemin cinsine göre cümleler		isim cümlesi • fiil cümlesi
Anlatım	**Anlatım bozuklukları**		bağlaşıklık sorunları • bağdaşıklık sorunları

G · T · D (https://tr.wikipedia.org/w/index.php?title=%C5%9Eablon:T%C3%BCrk%C3%A7e&action=edit)

Türkçe

Altay dilleri • Türk yazı sistemleri • Türk Dil Kurumu

Tarih	**Tarihî dönemler**	Ana Altayca • Ana Türkçe • Hunca • Göktürkçe • Eski Uygur Türkçesi • Karahanlı Türkçesi • Ana Oğuz Türkçesi • Eski Anadolu Türkçesi • Osmanlı Türkçesi
	Fonetik tarihi	
Coğrafya	**Ülkeler**	Arnavutluk • Bosna-Hersek • Bulgaristan • Irak • Karadağ • Kıbrıs Cumhuriyeti • Kosova • Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti • Makedonya • Romanya • Suriye • Türkiye • Yunanistan ve yeni saha; Almanya • ABD • Avustralya • Avusturya • Azerbaycan • Belçika • Birleşik Arap Emirlikleri • Birleşik Krallık • Danimarka • El Salvador • Finlandiya • Fransa • Gürcistan • Hollanda • Honduras • İran • İsrail • İsveç • İsviçre • Kanada • Kazakistan • Kırgızistan • Özbekistan • Rusya • Sırbistan • Tacikistan • Ukrayna
	İlgili konular	Asli coğrafya • Göçlerle oluşan coğrafya • Nüfus
Ağızlar	**Anadolu**	Batı Grubu • Doğu Grubu • Kuzeydoğu Grubu

	Rumeli	Batı Rumeli • Doğu Rumeli
	Kıbrıs	Kıbrıs Adası
	Suriye	Suriye
	Irak	Irak’ın orta ve kuzeyi
Yapı	Gramer • Fonetik • Morfoloji • Söz dizimi • Söz varlığı • Türkçe sözler • Alıntılar • Verintiler	
Alfabe	**Bugünkü alfabe**	Türk alfabesi • Türk Braille alfabesi
	Eski alfabeler	Orhun alfabesi • Mani alfabesi • Soğut alfabesi • Eski Uygur alfabesi • Brahmi alfabesi • Tibet alfabesi • Süryani alfabesi • Osmanlı alfabesi